

kennen, of, zooals *Zöckler* het in zijn onlangs verschenen handboek der „Theologischen Wissenschaften” uitdrukt: „die Selbstauswirkung oder fortgehende Verwirklichung der Kirche.”⁽⁹⁾

Dat met deze begripsbepaling waarlijk het hoogtepunt der Practische Theologie bereikt is, wordt ons door dezen zelfden geleerde in zoovele woorden gezegd:

„Man darf diese Formulierung mit gutem Rechte, als den adäquatesten Ausdruck des neueren Wissenschaftsbegriffs der Praktischen Theologie bezeichnen.”⁽¹⁰⁾

Wij zijn overtuigd, dat de Hoogleeraar *Doedes* zich het ontstaan der kerk anders voorstelt dan *Schleiermacher* dit heeft gedaan. Maar voor de beoefening der Praktische Theologie biedt dit geene winste. Eer het tegendeel. Terwijl *Schleiermacher* nog van „kerk” spreekt, vinden wij bij *Doedes* het minder belijnde „Christendom.” Immers, in zijne „Encyclopaedie der Christelijke Theologie”, waarmede hij voor een deel den gedachtengang van onze rechtzinnige Godgeleerden beheerscht, vinden wij de benaming „Praktische Theologie” verklaard door de uitdrukking „wetenschap van de instandhouding des Christendoms.”⁽¹¹⁾

Het grondbeginsel van onze Universiteit wordt gewraakt, omdat het van eene zucht tot repristinatie getuigt, ons terugvoert in plaats van vooruit brengt; in één woord, omdat het den wetenschappelijken arbeid van meer dan twee eeuwen miskent.

Welnu, met het woord Gods in de hand, aarzelen wij geen oogenblik die geheele wetenschappelijke ontwikkeling, althans voor Praktische Theologie, als abnormaal ter zijde te stellen.

Wij zeggen het *Zöckler* na: „die moderne Wissenschaftsform entscheidet für sich noch nicht, über wissenschaftlichen Charak-

⁽⁹⁾ „Handbuch der theologischen Wissenschaften, in encyclopädischer Darstellung u. s. w. herausgegeben von Dr. Otto Zöckler.” Nördl. 1883. III Halbbd. Bl. 83.

⁽¹⁰⁾ „Idem.” Bladz. 85.

⁽¹¹⁾ *Doedes* „Encyclopaedie der Christliche Theologie.” Utrecht 1876. Bladz. 202.